

5065. /
Melléklet a 11-ik számhoz.

ADATOK

az ártándi ev. ref.

egyház történetéhez

összegyűjtötte

Sz. K.

LUGOSON.

Nyomatott Traunfellner Károlynál.

1885.

19038

A d a t o k

az ártándi ev. ref. egyház történetéhez.

A fenti czim elolvasása azon gondolatot keltheti fel a tisztelt olvasóban, hogy ezen adatok bizonyosan az ártándi ev. ref. egyháznak valamely munka alatti egész történetéből közöltetnek, mintegy „mutatványúl.“

Bár úgy volna!

Jól tudom, hogy sok tekintélyes tudósaink buzdító szavai hangzottak el már az egyes egyházak történetei megírásának hasznos és szükséges volta iránt. Jól tudom, hogy a múlt a jövőnek tükre, hogy úgy egyetemes anyaszentegyházunk, mint egyes egyházaink a mult időben ereszttették le s fejlesztették ki azon életgyökereiket, a melyekből ma is nagyrészen szívják életnedvüket: tehát a leghasznosabb és szükséges munka lenne úgy a nagy és virágzó, mint a kis es hanyatló egyházak multját a jelenben élő nemzedék előtt felmutatni, hogy hadd látná a mai kor öseinek nehéz küzdelmei között is csüggedetlen kitartását, szegénységében is áldozatkész buzgóságát, az elnyomatás és üldöztetés idejében is megedződött hithűségét, körültekintő gondosságát; hogy tudományt és lelkesedést merítsen azon példáiból.

És bár a kis egyházaknak — mint a társadalom alacsonyabb osztályában élő szegény sorsú embereknek, — nem igen lehetnek országos érdekű történetei, nem szolgáltatathatnak azok egyetemes egyházunk történetéhez nagyobb és becsesebb anyagokat, — bár legtöbb esetben nem jegyezték fel egykorú krónikások a kis egyházaknak előttök fel sem tűnő jelentéktelen életmozza-

natait, úgy hogy csak kisdéd levéltáraikból — mintegy saját elbeszélésökből — ösmerhetők meg múltjok eseményei: mégis lehetnek azok használható homokszemek, a mennyiben a nagyobb s egyetemes érdekű történeti eseményekre és szereplőkre világot vethetnek, — lehetnek főként az egyház mai élő tagjainak oktató és buzdító olvasmányai.

Ilyen véleményben lévén még a legkisebb egyházak történetéről is, összejegyezgettem az ártándi ev. ref. egyház anya- és jegyzőkönyveiben és kisdéd levéltárában szétszórta, hézagosan, több helyen csaknem az olvashatatlanságig el avúlt állapotban levő adatait, azon szándékkal, hogy azokból ezen egyháznak — melynek 1869-től 1885-ig, tehát 16 évig voltam lelkipásztora, — egész történetét összeállítanom.

De fájdalom! az adatok sokkal kevesebbek és hézagosabbak, mint sem azokból teljes egészét alkothatnék! de azért azokat egy hivatottabb és más források felhasználására is több erővel rendelkező és általában nagyobb apparátussal felszerelt utód számára megmenteni, nyilvánosságra hozni — már csak azon czélból is, hogy szeretett hallgatóimnak némi csekély emléket nyújthassak, — kötelességemnek tartottam.

Vedd jó neven tisztelt olvasó, a mit adhatok és olvasd haszonnal!

Itt következnek: 1. Az ártándi ev. ref. egyház megalakulása. 2. Lelkészeinek nevei. 3. Oskolamestereinek nevei. 4. Gondnokai. 5. Egyházfiai. 6. Építkezései. 7. Más érdekes adatok, melyekről jelen alkalommal sorban tüzetesen fogok szólni.

Ártánd. 1885. Január 24.

Szabó Károly.

I. Az ártándi ev. ref. egyház megalakulása.

Az ártándi, ev. ref. egyház, mely a tiszántuli területben, Biharmegye mezőkeresztesi szakaszában, a debreczen-nagyváradai állam ut vonalán, Nagyváradtól 16 kilométernyire fekvő Ártánd községében — négy zsidó és egy pár r. kath., és gör. kel. vallású család mellett — jelenleg (1884) 648 ev. ref. lelket számláló anya egyház legrégibb megalakulására, annak idejére és körülményeire vonatkozó hiteles okmányokkal, sem anya és jegyző könyveiben, sem csekély levéltárában nem bir.

Magának Ártánd községének első keletkezését is homály fedí. O z s v á t h P á l „Sárréti Járás Leírása“ című 1875-ben megjelent művében Ártánd községét már a XIV-ik században létezőnek mondja hivatkozva:

a) Pray történet író latinnyelvű munkájára, a melynek 142-ik lapján föl van jegyezve, hogy Ártánd helység Briccius nevű papja által a Pápa részére 8 garast fizetett.

b) A nagyváradai r. kath. megyei évkönyvekre, a melyek közt az 1866-ik évről való a 21-ik lapon Ártándot mint a püspöki r. kath. egyház leány gyülekezetét s mint hajdan parochiát említi.

c) Biharmegye 1552 évi összeírására, melyben Ártándról: Ártándi Demeter 10, Kelemen pedig 5 házhely birtokosai gyanánt vagynak összeírva (153. lap).

De bizonyos dolog, hogy Ártánd a reformáció korában is létezett, földes ura ugyanis Ártándi Tamás Bihar vármegye részéről küldetett a Rákos mezei országgyűlésre 1505-ben, Tordai Miklóssal, Tóldi Mihálylyal, Bajomi Jánossal és Mochtói Miklóssal együtt. — Továbbá II. Ulászló, II. Lajos

s Ferdinánd és Zápolya János uralkodása alatt szerepelnek Ártándi Pál és Ártándi Balázs, testvérek; amaz Dósa György ellen győztesen hadakozott 1514-ben, később nevezetesen 1518-ban őt rendelte a bácsi országgyűlés Lajos király mellé tanácsosnak. Jelen volt 1525-ben a Rákos mezei s hatvani zajos országgyűléseken s Kenderesi Mihálylyal együtt ő küldetett követségbe a lengyel királyhoz. A mohácsi vész után mind a két Ártándi megjelent Tokajban, a Zápolya János királylyá választatásán s annak hívei is maradtak mindvégig. Vérpadon múltak ki 1531-ben, egyszerre, a mennyiben mindkettőjüket lefejeztette Gritti a miatti bosszúból, hogy őt magyarországi kormányzóul elismerni vonakodtak. A Pál neje Telegdi Istvánnak Rosina nevű leánya volt. (Lásd: Budai: Polg. lex. I. köt. 66—67. lap).

Az ártándi ev. ref. egyház legutóbbi megalakulásáról a II-ik számú anyakönyv 2. és 3-ik lapjain Wincze György 1797-ben itt működő lekipásztor sajátkezű feljegyzésével a következőket olvashatjuk:

„Hogy az Ártándi Rfta Ekkla nem igen régi, és hogy mintegy 1722-ik esztendő táján ülték legyen meg legelsőben ezen Helységet nagyobbrészt az Ösiből *) (mely Ösi most pusztaságban vagyon a Körözsvize mellett N.-Váradon mireánk nézve innen, Uj-városhoz igen közel, a N.-váradi Káptalan birtokában) kivettetett szegény emberek, erre még a mai élő emberek közzül is elegenden emlékeznek.“

„Hogy tehát abban sem lennénk tudatlanok ennek az Ekklesiának következő tagjai, megkérdezvén idejövetelem alkalmatosságával mindjárást némely öreg embereket, a kik ezen Ekklesiának eleitől fogva való környül-állásairól még ekkor jól emlékeztenek. Kiknek élő nyelvek s hitelre méltó szavok után pro Futura Cautela

*) Ezt Ember Pál: Historia Eccl. ref. etc. 1728. 635-ik lapon a bihari egyház-megye egyházai közt 15-ik helyen említi. Sz.

kivántam feljegyezni. Hogy legelsőben is, ezt a Helységet megülték mintegy ut supra 1722 táján a Pénzes, Márton, Nagy és Kabai Familiák, a mely Familiák még mai napig is virágzó Familiák Ártádon, és mindnyájan a fentebb említett Ősiből kerültek ide. Miért verettettek pedig ki Ősiből bizonyosan és igazán végére nem járhattam és egyéb okát ennél nem halottam hanem csak ezt, hogy ezek az Ősiek (Felettből közel levén a Helységek N.-Váradhoz) a Váradiaknak, nevezetesen pedig az Uj-városiaknak, mind magok személyek, mind pedig jószágaik által igen sok károkat és el-szenyvedhetlen hosszúságtételeket okoztanak légyen, felettből hamis emberek lévén; de lehetett ennek, s volt is bizonyosan más oka is. A több most itt lakó Familiák pedig u. m. a Molnár, Kozák, Dávid, Sári . . egyúnnen is más-unnán is, ugymint Szathmár vármegyéből, a Szilágyból: a bizonyos hogy többnyire mind Erdélyből valók voltak, mivel Ősibe is onnan kerültenek volt.“

„A mely időben birta ezen pusztát Ártádot Kittzing nevezetű Nagyságos Uri ember született német, Nagykerekivel együtt, és ugyan e fundálta a Kereki várat, a melyben laknak mármost ezen két Helységeknek u. m. Nagykerekinek és Ártádnak földes Uraik.“

„Kittzing ő Nagyságától megvette ezen két jószágokat Boronkai nevezetű Lutheranus Uri ember, a ki N.-Váradon lakott, ettől csakhamar megvette Bursi nevezetű, a ki abban az időben Vice Ispánnya volt ezen T. N. Vármegyének. Ugyan csak N. Váradon lakott. Ez ismét eladta csakhamar referendarius Mártonosi nevezetűnek, a ki Pesten lakott. Végre ettől ismét megvette Hodossi János szentvallásunkon levő Református Uriember, a ki lakott abban az időben N. Heves vármegyében Kenderesen mint maga jószágában és a Nagy Kunság Kapitánya volt. A ki után birják már ma mint Nagy Attyok után ezeket a két jószágokat —

Nagykerekít és Ártándot a Tekintetes Csanády és Menszáros Familiák.”

Wincze György fentebbi bejegyzéséből az kétségtelen, hogy Ártánd mint részbirtok a Nagykerékii uradalom kiegészítő része volt már az ő lelkipásztorkodása előtt is, és Nagykerékivel egy földes ura lévén bizonyosan már régebben is állott fel kebelében ev. ref. egyház, még akkor midőn Nagykerekít Bocskay István birta, és a mikor még a nagyvárad virágzó ev. ref. egyház az ő főiskolájával távolabb vidékekre is kiterjeszthetné felekezeti hatását. Ezen következtetésre juttat annak figyelembe vétele is, hogy Ártándnak a régibb időben szakadatlan sűrű erdőségtől borított vidéke a folytonos háboruszkodások által menekülésre kényszerített ev. ref. lakosoknak elég biztos menedék helyet nyújthatott; valamint azon körülmény is hogy az Ártánd határában létező dombosabb helyeken ásások alkalmával maig is sirhelyek találhatók.

A most is fenálló ártándi ev. ref. egyháznak — melynek legutóbbi alakulása idejéül Wincze György az 1722-ik évet említi — legrégibb írott okmánya az I. számú anyakönyve, melyben az anyakönyvi bejegyzések 1764 november 29-én kezdődnek.

Ezen legrégibb anyakönyv 4-ed rétbén, bőrkötéssel 142 lapra terjed. Gombos István lelkipásztor által az 1772-ik esztendőben következő czim lappal és Elöljáró beszéddel láttatott el:

„Az ártándi Reformáta szent Ekklesiának Matrikulája, melyet először szerzett vala Prédikátor Tiszteletes Marjai Pál uram az 1765-ik Esztendőben. Azután megbővített és jobb rendben szedett ugyanazon Ekklesia Lelki Pásztora Gombos István, az 1772-ik Esztendőben 1 Korint XIV. 40 Mindenek Ékesen és Jórenddel legyenek Tiközöttetek.”

A czimlap körül cifrázattal, és nyomtatásos írott

betükkel van, a czimlap második lapján még e következő jegyzetek találhatók:

„N. B. Katona Gelei Erdélyi Püspök egy könyvében így szól:

A kinek kell vegye hasznát.

A kinek nem; írja mássát.“

Továbbá alább:

„1 Kor. 3. 10. Az Istennek nekem adatott ajándéka szerint mint bölcs mester fundamentumot vetettem, más épít pedig arra. Meglássá pedig minden mimódon épít arra.“

Az Elöljáró Beszéd — a második levelen — eként van:

„Ártándi Becsületes Nemes Tanács! Istennek ez Helyben letelepedett Keresztyén Gyülekezete! én nékem szerelmes Hallgatóim! és az Ur Jéhusban Kédes Atyámfiai! Kegyelem néktek és Békesség Istentől a mi Atyántól és az Ur Jéhusból. Róm. 1. 7.“

„Jó Istenemnek méltóztatásából mihelyt ezen Keresztyén szent Ekklesiában bejöttem, látván az itten lévő sok rendetlenségeket, mindjárt azon igyekeztem, hogy a más jó rendtartású Ekklesiákban gyakoroltatni szokott Jórendtartásokat ezen Ekklesiában is béhoznám és felállítanám: nevezetesen amaz tanításomban mely vagy 1 Kor. 14. 40. Mindenek ékesen és jó renddel legyenek közöttetek. Mely Isten dicsőségének miközöttünk való gyarapítására feltett igyekezetemben Istennek hála, boldogultam is valamit 1 Kor. 3. 10. Adja a Felséges Isten hogy ezután naponként többekre is mehessünk. Nevezetesen:

„Ezen Ekklesiában való jó rendtartásoknak felállításokra, gyakorlásokra, és utánunk következő maradékainknak megtartásukra mintegy fundamentomul szereztem ezen könyvet, melyet más Reformáta Ekklesiákkal együtt szoktunk hívni: Ekklesia Mátriku-

lájának. Szereztem pedig ezt nem az én hiremnek nevemnek terjesztésére, a mint az én irigyeim tartják, mert elégséges az én nekem, hogy az én Névem bévagyon írva az életnek könyvébe. Luk. 10. 20, hanem szereztem ezt az Isten dicsőségének és az ő működöttünk való Ekklesiájának gyarapítására való szíves igyekezetemből. Ugyan is:

„Olyan veszedelmes időkre jutottunk, a melyben mind ezen mi Ekklesiánk, mind az egész Magyar Hazában lévő minden Ekklesiában igen nagy haszonnal élhetnénk most azzal, ha a mi Ekklesiánknak eleitől fogva való minden fundációi, eredetei, ez ideig való fenn állásai és fundusai a mi régi Eleink által az ilyen könyvekben megirattattak és emlékezetben hagyattak volna; mert ezek mellett mostani sok rendbeli háborgatásaink ellen is könnyebben megállhatnánk és megfelelhethetnénk azoknak, a kik a mi Ekklesiánk felől tudakozódnak. E mellett:

„Ez is nyilván megesett dolog, hogy az ellenkező Atyafiak a mi vallásunkon levő embereket maguk vallásukra hajtották ezen a fundamentumon, hogy ők szegények Református Prédikátor által lett megkereszteltetések az ilyen Ekklesiái könyvekből meg nem bizonyíthatták. Így sok megházasodott személyek: ugyan Református Predikátor által lett összeskettetésüket meg nem bizonyíthatván, tőlük született gyermekeik Vallásunkról kénytelenítették elállani.“

„Ezt is tapasztaltam, hogy az Ekklesia Curátor nélkül levén az Ekklesiának jövedelmei inide amoda költettek az Ekklesiának kárával: azért hogy az Ekklesiái jövedelmeknek megtakarítója, számadója és szaporítója legyen e végre Curátor is rendeltetett.“

Mindezeknek az én illetén feltételeimnek micsoda haszna legyen? mind az Isten dicsőségének előbb mozditására, mind közönségesen az egész Ekklesiának gya-

rapítására, mind különösen annak minden tagjainak hasznukra nézve, idővel mind mi, mind kivált a mi maradványaink szemlátomást megtapasztaljuk, ha mind mi, mind maradványaink ezeket megtartjuk. Az jó rendnek és ékeségnek Istene pedig segéljen minket továbbra is minden jóra Dicsőségének elébb mozdítására, Anyaszentegyházának közöttünk való terjesztésére, és a mi lelkünknek örök idvességére. Amen!

Irtam Ártándon az én Tanuló Házamban
1772 die 10 May.

Gombos István m. k.
ezen Ekkla Lelki tanítója.

Ezen anyakönyv XIV. részre van osztva a következő czim irásokkal és tartalommal:

I. Lakosok Nevei. Fölvan jegyezve 74 családfő neve, kik között ma már kihalt vagy kiköltözött nevek: Miskolezi, Borsi, Egri, Halász, Torzsa, Venyike, Dajka, Lukács, Antal, Lovas, Kerekes, Gál, Máté és Kovács, — még ma is meglevő nevek: Pénzes, Nagy, Márton, Kabai, Potyók, Mózsik, Huszár, Fülöp, Hámos, Molnár, Dávid, Szőke, Fazekas, Sáhi, Mogyorósi, Szabó, Kenderesi, Kozák és Szendrei.

II. Birák Nevei. Fölvannak jegyezve 1771-től 1781-ig évenként a községi főbirók, esküttek és Notáriusok nevei az egyház érdekében tett főbb intézkedéseikkel. (Lásd alább).

III. Predikátorok Nevei és Fizetések. (Lásd alább).

IV. Oskola Mesterek Nevei és Fizetések (Lásd alább).

V. Curátorok Nevei és Esküvések formája.

VI. Egyházfiak Nevei és Esküvések formája.

VII. Születtek és Kereszt Atyák Nevei. 1764 nov. 29-től 1797 febr. 24-ig.

VIII. Meghóltak Nevei. 1765 okt. 29-től 1790 Jan. 10-ig.

IX. Házasultak Nevei. 1765 Jan. 13-tól 1791 Márcz. 9-ig.

X. Penitensek Nevei 1765-től házagosan 1839-ig.

XI. Isten dicsőségére való Adakozás. Mindössze csak három bejegyzéssel.

XII. Erogatiók rendi. Ezen czim a „Mutató Tábla“ szerint a 113-ik lapon lenne, de a könyvből kivágatván hiányzik.

XIII. Ekklésia Jószági és Adóji. Ezen czim alatt 10 pontban felsoroltatnak az urasztali készletek.

XIV. Ekklésiai Instructiók.

Sajnos, hogy ezen sok és érdekes adat táru szolgálató Matrikula fent elsort czime alatt a b. e. Gombos István utódai nagyon kevés bejegyzéseket tettek. Az érdekesebbek alább fognak közöltetni.

II. Lelkészek nevei:

A lelkészek nevei az I-ső és II-ik számú anyakönyvekben találhatók, részint sajátkezű bejegyzésekkel, részint az utódok által beiratva, a lelkészek idejében történt nevezetesebb eseményekkel együtt.

Néhai Gombos István az I. sz. anyakönyvben a lelkészek neveinek s tényeinek bejegyzését a következő elő beszéddel kezdi meg:

In Maiorem Rei Memoriam.

Minthogy az Ártándi Refta szent Ekklésiában szolgált T. Predikátorok Biographiáját le nem írhattuk, legalább azok neveinek catalogusát, akkor a Furtai Refta

sz. Ekkla T. Predikátora Szentesi György Uram kezénél megtalálván, örök emlékezetnek okáért (item futura pro Cautela) kívántam ide connotalni, ekképen: volt.

1. Némethi György, ez nem volt ordinárius Minister, hanem csak Levita, és innét ment szent Jánosra oskola mesternek, töltvén 1 és $\frac{1}{2}$ évet.

2. Etédi Pál, ez a V. Tractus Seniora által deponáltatott esztendeje előtt, még Erdélyben tett enormis cselekedeteiért.

3. Jenei Péter.

4. Szokolai itt lakott 3 esztendőig önként jöven ide Kovácsiból, ment azután Tenkelyre.

5. Szoboszlai István, hozatott volt Csökmöröl, ez itten megholt és temettetett a Templom kerítésébe.

6. Kászoni János, szolgált itten 18 esztendőig.

7. Debreczenből hozták, vitték Szalárdra.

8. Naszályi András volt 9 eszt. elhívták Furtára.

9. Pesti

10. Hunyadi István, a ki itt meg halván temettetett a templom mellé.

11. Szentesi Mihály, elsőben N.-Harsányi, azután H. K. Pályi, ismét N.-Kereki, végre idevaló Predikátor másfél esztendőig, megholt és temettetett a Templom kerítésbe.

12. Kevi András 1763-ban hozatott Száldobágyról, szolgált eszt. ez volt a szathmári iskolában Professor is, ment Bakonszegbe.

13. Marjai Pál 1764. Akademikus lakott 2 eszt. vitték Biharra.

14. Szombati István. 1766, hozatott K. Ladányból. Volt ez a Debreczeni Collegiumban senior, lakott itten 3 eszt.

15. Sulyok István, jött volt Csökmöröl; de ugyan oda visszament.

16. Mata Sándor, jött Csökmőről, ment Vámosdra.

17. Gombos István, hozatott Zákáról szolgált 7 eszt. megholt itten és temettetett a külső temetőben.

18. Szijártó János. Neo Akademikus hozatott Debreczenből a ki ezeket eddig consignálta 1779.

19. Gaal János szolgált az Ártándi szent Eklában 1779—1797-ig.

20. Wincze György hozatott Jenőből 1797-ben, innen ment Fenesre szolgált itt 3 esztendeig.

Wincze György készítette és vette használat alá a II-ik számú anyakönyvet, melyhez következő. Elöljáró Beszédet irt:

Azt mondja szent Pál az Istennek ama nagy Apostola 1 Kor. 14, 40. Mindenek ékesen és jó renddel legyenek tiközöttetek: előttem tartván a. o. mind szent Pálnak a Korinthusbeli Eklésiához tett ezen parancsolattyát, mind pedig néhai Kegyelmes Koronás Királyné Asszonyunk Mária Theresiának azon kegyességét, melyszerint gyámoltalan szegény Magyar Hazánkra kiakarván terjeszteni gondviselésének hűséges szárnyait, minden rendeket, nemes vármegyéket ezekben szolgált s uralkodó statusokat, nyomorult Lakosokat, ezeknek hátrókat, napszám szolgálattyokat, jövedelmeket, sőt még gyermekeiket is ezeknek születéseket életeket halálokat számban kívánván venni, mintha ugyan gyámoltalan szegény hazánknak minden tagjai, ezeknek dolgai, életeknek fojási kegyes szemei előtt Felséges Királyi Udvarában volnának.

Mely végre 1773-ik esztendőben ezen Tekintetes Nemes Bihar vármegyénknak méltóságában helyezettett Tiszttyén minden Helységekben expediálván parancsolatot vettünk, hogy ezen 1773-ik esztendőnek 1-ső Augusztus hónapjától fogva, egész esztendőnek fojása szerint az Eklésiák viselt dolgairól minekünk L. Pásztó-

roknak számot kell adnunk: mihelyt az én jó Istenemnek bölcsrendeléséből, és Elöljáróimnak megegyezéseiből ennek az Ekklesiának rendes hivatalára ebbe az Ekklába beléptem, szent hivatalomhoz hozzá kezdettem, látván az ebben az Ekklesiában lévő sok rendeletlenségeket, az Eccla javaival való felhagyást, annak javainak és jövedelmeinek elidegenítését: azonnal a más jó rendtartásu K. Ekklesiákban bevett kegyes szokás és gyakoroltatott rendtartás szerint ezen Ecclésiai Protocolomot vagy a mint másképen is hívják Mátriculat szerzettem a sz. Ecclésiának, a melyben a melyek szükségesebbek és az Ecclésiának dolgaira tartoznak pro ulteriori feljegyezni tartsuk kötelességünknek a végre hogy a következő nemzet ennek az Ekklesiának viselt dolgairól jól emlékezhesen, ennek mindenemü állapottyát azoknak a kik még valaha ennek környül állásáról kívánnak akarnak vagy hallani valamit v. pedig tudni: megbeszélhesse v. ebből megláthassa. Mely miközöttünk ebben az együgyü sz. Ecclában mint más jól intéztetett K. Ecclákban T. Marjai Pál Uram predikátorsága előtt a ki szolgált itt 1764 és 1765-ik esztendőekben inde ab ovo soha sem volt; hanem Eő kegyelme szerzett legelőször valami kis jegyző Libellust.

Való dolog ugyan hogy az ő kegyelme után következett rendes Predikator néhai T. Gombos István Uram Ao 1772-ik esztendőben idejövén Predikátornak a T. Marjai Pál Uramtól szereztetett kis Libellust meg bővítette; de e sem hejjes volt, mivel nem az Ecclésiai dolgokat hanem a Hejségét, nem az ebben az Ecclában eleitől fogva szolgált In szolgálainak, hanem a külső Elöljáróknak s a Hejség lakosainak neveiket jegyzette bele, ut viden. Az Ecclára vagy a belsőkre tartozó dolgokat elmulatta! a Hejségre vagy a külsőkre tartozékat pedig benne megírta. Igaz, csakugyan hogy T. Szijjártó János Uram 1779-ben idejövén Predikátornak a felebb is említett Libellust kezdte jobb rendben szedegetni, a mint-

hogy az ebben az Ecclában eleitől fogva szolgált L. Pásztoroknak nemkülömben oskolamestereknek neveiket, a mennyire csak a régiék vigyázatlanságok és gondatlanságok miatt kilehetett nyomozni, consignálta is, de ő kegyelme sem sokra ment kevés ideig lakván ebben az Ecclában; bizonyos, hogy az Ecclésia Gondviselőknék Egyházfiaknak neveiket más egyéb szükségesekeket s fen maradni méltó dolgokat Eő Kegyelme is elmulatta, de már ebben valami csak az Ecclára tartozik, minden megvagyon: melylyel is élj az Isten dicsőségére, és a te Lelkednek hasznára ezeket kívánom. Signat in Ecclesia nostra Reformata Artadiens V. D. Ministrum G. W. die Junii Ao 1797.

Ezen Elöljáró Beszéd után a II. sz. anyakönyv 2-ik lapján ez van:

Ezt a Diariumot köttette Pred. Wincze György, lévén a régi Matriculát 1797 okt. Ugyan ebben a szükséges dolgoknak feljegyzését 1800-ban helyébe idehozott Predikátor Kovács József continuálja.

21. Kovács József ujj Predikátor hozatott ide N.-Váradról 1800-ban 11-ik Májusban. Ennek itt lakásának 4-ik esztendejében ugymint 1803-ik esztendőben Május hónapnak 12-ik napján tétetett le az ujj Templomnak fundamentoma, akkori kegyelmesen uralkodó Felséges Királyunk Második Ferencz alatt. A melynek alkalmatosságával jelenlévén ezen Hejségnek Istendicsősége mellett buzgó Földes Asszonya Nagyságos Hodossy Klára Asszony ezen Templomnak felépítésében segítette ezen Ecclésiát kész pénzzel 100 R. frtttal; T. Nemes és Nemzetes Gyöngyösy István ur pedig és Hitvese T. N. és Nemzetes Debreczeni Sára Asszony: 50 rh. frttal. A Hejség részéről lévén ezen közjóra tzélzó munkának szorgalmatos és fáradhatatlan elindítója akkori Fő Biró Kenderesi János. — Ment H. K. Ujlakra.

22. Bori György, hozatott ide Belényesből 1804-ben. Ennek idejében építettett az Parochialis ház udvarán bálthajtásos köpince. Maga pedig az pincze feliben kamrát csináltatott a Maga költségén. — Ment Telkibe.

23. Benéts Dániel, hozatott ide N. K. Kovácsiból 1809. 8 esztendei szolgálatja után B. Sz. Mártonba vitetett.

24. Bökényi Polyák Imre, hozatott ide H. K. Pályiból 1817-ik esztendőben. Ennek idejében és szorgalmaztatására épült az új Parochialisház 1818-ik Esztben. Ez instálta és nyerte Tek. nagykereki Tsanády Sándor urtól és tek. Balogh Sónia ifju Asszonytól néhány tek. Tsanády László ur kegyes özvegyétől az Ur Asztalához való szép porcellán poharat 1818-ik eszt. Ennek idejében ugymint 1822-ik esztendőben ment tökéletességre az az új Templom melynek fundamentuma (a feljebb tett jegyzés szerint) az 1803-ik esztendő május 12-én tétetett volt le, de a mely Templomnak építése a sok nyugtalan és viszontagságos idők miatt félbe maradván; 16 esztendőknek elfojása alatt úgy állott egész 1819-ik esztendőig (gyakoroltatván benne mindazáltal a közönséges istenitisztelet) a mikor újra hozzá nyulván az építéshez 3 esztendők elforgása alatt tornyostól edgyütt tökéletesen elkészült. E készítettette maga költségén a Templomban a papi széket. Ennek idejében zsindeleződött edjszer a Templom teteje 1834-ik esztendőben mely került mind össze = 647 v. forint és 20 kr. — hatszáz negyvenhét váltó forint és husz krokba. Bökényi Polyák Imre Ur meghalt itt az 1840-ik eszt. Jan. hónapban.

25. Lelkipásztora az Ártándi egyháznak Matólcsey János, hozatott ide az érmelléki egyházvidékből Álmosdról ki ott mint Káplán szolgált az 1840-ik év Apr. 22-kéig. — Találtam itt kimondhatatlan sok féle

(Folytatás az ártándi ev. ref. egyház történetéhez.)

rendetlenségeket, — melyeket midőn orvosolni lelkesen törekvék a magok javát nem tudó balgatatagok által félre értetve, az értelmesebb rossz lelkűek által pedig értetni nem akarva, mindkétféltől szenvedtem megmondhatatlan keserítést; legyen elég annak gyász emlékeül itt örökíteni s az utódoknak intő például feljegyezni csak ez egyet, hogy a mezőbe: öt baglya szénámat meggyújtották azért, hogy közülök midőn ők akarták el nem menék, ámbár semmi bünt reám sem a Tractuson, sem suprdtián mondani nem tudtak. Utóbb is az 1844-ik év tavaszán magok közül kiüldöztek s a Darvasi Egyházzal s Lelkipásztorával cseréltem. M. 9. m. k.

U. I. A főbb üldözők voltak Katona Péter Jegyző. Szőke Pál presbiter. Márton Mihály, Kenderesi Péter, Pénzes István, Kozák János gondnok, — a konkoly hintők magasabb régióbeliek valának. Ha van egy örök Igazgató s részre hajlatlan ítélő Biró: megmutathatja még neked jó maradék! bosszuló kezét, azokon kik arra méltók.

E folyó év mártius hó 23-ik és 24-ik napjain Várad olasziban tartott Bihari Egyházmegye Gyűlésének határozatánál fogva az iránt levén kiküldve mi alólirottak, hogy az ártándi belső előljáróknak ugyanazon Gyűléshez beadott folyamodásukra, melybe volt lelkészek T. Matólcsey János Uram által az anyakönyvbe irt motskos vádló és átkos irásának megsemmisítését eszközlenénk, és azt az anyakönyvből huznánk ki a tett megrovása mellett; mely kiküldetésünknel fogva az említett helyre kimenvén, az említett motskos irást keresztül huzzuk. Költ Ártádon 26 april 1846 Varga János s. k. egyházvidéki ülnök, Dobozy Lajos m. k. egyházvidéki ülnök.

T. Matólcsey János Ur — kinek mérges tollal irt jegyzetei az itt főnebb olvasható kellemetlen irka firkát

szülték, négy éven át, tehát egész itt lakása alatt folytonosan tartott vizsálkodás után a N. t. egyházvidéki tanács által az 1844-ik év tavaszán Darvasra rendeltetvén, ugyan akkor és ugyanonnan rendeltetett ide helyébe.

26. Szemes János, miután Darvason 9 évet mint rendes, egyet pedig Váradon Esp. Zilahy József ur mellett mint segéd lelkész szolgált. (Az előtt püspöki Rektor volt 2 évig.)

Ez itt laktában az 1846-ik esztendő Mart. 23-ikán választaték el E. h. vidéki ülnökül a kebelbeli egyházak általános szavazat többségével. E hivatalát — melynek eddigi szokás szerinti holtiglani viselhetése a nélkül, hogy a hivatalnok többé választás alá esnék, szerinté oly ferde intézmény, melynek javítására példával kell egyeseknek utat törniök — hat évre vállalá. (sajátkezű bejegyzés.)

Közkedvességben szolgált itt 1867 aug. 18-ig haláláig.

Az ő idejében épült 1851-ben új fazsindelyes sugártorony. Megtörtént a birtokrendezés 1857-ben, a mely alkalommal az egyház egy új leány iskola alapjául 17 kat. föld és 301 □ öl külsőföldet és egy belső telket kapott. (Ez utóbbit Tekintetes Hodossy Miklós egyik földes Ur ajándékából). Alakult egyházi Takarékmagtár. Öntetett egy új nagy harang. Kezdetett egy rendszeres egyházgyűlési jegyzőkönyv. Készítettett egy „Aranykönyv“ a kegyes adományok bejegyzésére. Volt egy vidéki olvasókör az ő elnöksége és könyvtárnoksága alatt.

Költői lelkű, nagy olvasottságu tudós férfiú volt, az egyházmegyében haláláig elsőrendű szónok s döntő szavazatu Tanácsbíró, ki úgy az egyház mint népes családja jólétéért folytonosan és sikeresen munkálkodott. Eltemettetett 1867 aug. 20-án az új temetőben. Predikált felette Nt. Ember Pál m. keresztesi lelkész, a temetőben imát mondott T. Szabó Károly h. k. kovácsii lelkész. Utóda lett:

27. Szemes László, a b. e Szemes János fia, mint időközi lelkész szolgált 1869 ápril 24-ig. Most Szentjánosi lelkész.

28. Szabó Károly, a nép általános szavazat többségével (73 szavazattal) választatott 1869 marcziusban. Hozatott ide H. K. Kovácsiból. Völt:

1859—1863-ig m. keresztesi Rektor és organista 1863—1864-ig segéd lelkész M. Keresztesen Nt. Nagy István Esperes mellett, 1864—1867-ig segéd lelkész Nagyváradon ugyan a mellett. 1867—1869-ig rendes lelkész St. K. Kovácsiban. 1869—1885-ig szolgált Ártándon. 1884 novemb. 30-kán megválasztatott lelkészül Csökmöre 146 szavazattal — 38 szavazat ellen. Völt:

1868—1873-ig egyházmegyei jegyző (még ekkor csak két jegyző volt) 1873—1878-ig egyházmegyei közpénztárnok. 1878—1881-ig egyházmegyei lelkész gyármoldai pénztárnok. 1881—1885-ig egyházmegyei tanácsbíró. 1885 januárban másodszori szavazással 27 szavazattal 15 ellenében Esperessé választatott.

Ennek 16 évi lelképásztorsága alatt épült:

1869-ben a leányiskola terem egészen újból téglalapon cseréptetővel 1871-ben a lelkészilakon egészen új istálló és kamora téglalapon cseréptetővel. 1876-ban a lezuhanással fenyegető sugár toronytető leszedetett s helyette csonka tető tétetett zsindely fedéllel. 1877-ben egészen új rektorilak és fiiskola két padimentomos szoba, bótolt konyha, kiskamra, alatta pincze, gang és tanterem — egészen téglából. 1878-ban a rektori lakon egy új deszka sertés ól. 1883-ban a lelkészilak a régi helyen át alakittatott — 3 padolt szoba, bótolt konyha, kiskamra, üveges előszoba — téglalapon zsindelytetővel. 1884-ben a templom teteje újból zsindelyeztetett. 1869-ben alapittatott:

1. A hagyatéki pénztár jun. 30-kán a lelkész fia néhai Szabó Géza emlékére adott 2 frttal.

2. Az orgona pénztár több lakosok ajánlata folytán 42 forinttal.

3. A szegény pénztár 36 forint veszendőben levő öszveggel.

4. Az iskolai pénztár az iskolába feladott és confirmált növendékektől szedett 10—10 krral.

A pénztárak mindig az év utolsó napján számoltatván meg 1884 december 31-kén volt:

A hagyatéki pénztár állása: 1070 frt 52 kr.

Az orgona " " 684 " 13 "

A szegény " " 323 " 99 "

A három pénztár: 2078 frt 64 kr.

Az iskolai pénztár — melyből az iskola szükségei fedeztetnek — 36 frt 76 kr.

A takarékmagtár = 50 köből és 1 véka.

III. Oskola Mesterek nevei:

T. Szijjártó János az oskola mesterek neveinek bejegyzését az I. sz. anyakönyvben ekként vezeti be:

Pro Rei Memoria 1779.

Reá találkozáván az itten volt oskola mesterek neveire in fragmentis kívántam őket ekképen consignálni: volt:

1. Hammai Ádám, a kit Csekébe vittek Prédikátornak.

2. Beládi János, lett annak utánna szentesi leányok Tanítója és ugyan ottan Caplan.

3. Sarka Ferencz, ez hozatott volt Harsányból.

4. Szilágyi Mihály.

5. Kocsi Ádám.

6. Sámi Mihály, ment Darvasra és ott meghölt.

7. Balog Gergely, ezt vitték Prédikátornak szántóra.

8. Pataki János, ment innét Furtára.
9. Turi
10. Erdélyi ez itt holt meg.
11. Losonczi Mihály, annak utánna NKereki Notárius.
12. Simoni ment Csökmöre.
13. Pataki János, hozatott másod izben.
14. Szilágyi Ferencz, Örvéendről hozatott Ao 1773 die 13 Marty. Ez Ao 1775 die 6 Marty mint az Nőé hollója háládatlanul elment.
15. Anno 1775 die 6 Marty. Földesi Pál vancsodról hozatott most Töldi pap.
16. Anno 1776 die 12 Marty Borsról hozatott Bányai Szabó János szolgált itt 5 eszt.
17. Somogyi Ez pappá lett M. Kakucson, onnan ment Belényes-Ujlakra, onnan K. Gyánba, szolgált itt 3 eszt. 781, 82 és 83-ban.
18. Szentiványi István. Ez is pappá lett M. Kakucson. Réven is volt pap. Tódon, Fugyiban, Fekete-Tóttban. Lakott itt 3 eszt. 784, 85 és 86-ban.
19. Simon De nem az a kiről fejjebb is emlékezet vagyon. Ez hozatott ide Antalról, lakott itt 2 eszt. 787, 88-ban.
20. Kovács János, szolgált itt 1789 és 90-ben. Vásárhelyre vitetett.
21. Pándi István. Ez Szentjánosi Notárius volt, és onnan hozatott ide oskola Mesternek, lakott itt 1791, 92 és 93-ban 3 esztendőig ment innen Székelyhídlára Leányoktanítójának.
22. Mészáros Sándor Ferencz, hozatott ide H. K. Ujlakról, szolgált 1 eszt. 1794.
23. Csató Zsigmond. Homrokról hozatott ide Ao 795, ment B. Sz. Mártonba.
24. Megyaszai András. Hozatott ide Tamási-

ból 1802-ben. Ez itt halt meg 1804 Karácson havának 8-ik napján.

25. Nagy János. Hozatott ide Apátiból 1805-ben. Ennek idejében új iskola építtetett 1807-ben. Kiszántóra vitetett 1817-ben.

26. Czimer Bálint. Hozatott ide H. K. Pályiból 1817 esztendőben.

27. Sipos László. Hozatott ide Száldobágyról az 1836-ik évben. Ezt is kiüldözték az Ártándiak, ment a hazájába Szathmár megyébe.

28. Engi József. Hozatott ide H. K. Ujlakról. Az előtt már lakott N. Szánton is. Szolgált itt 1844-től 1874-ig. Közszeretben részesült, dicséretesen folytatta hivatalát. Itt halt meg 1874 április 11, és eltemettetett az újtemetőbe április 13. Szolgált mint tanító: Poroszlón = 2, P.-Ujlakon = 2, N.-Szántón = 2, H. K. Ujlakon = 6, Ártándon = 30 évig összesen tehát = 42 évig.

29. Engi Ferencz. A b. e. Engi József fia. Hozatott ide édes atyja halála után Nagyváradról a Szalayné leánynevelő intézetéből hol egy évig tanított. 1874 szept. havától 1875 április 24-ig mind ideiglenes, 1875-től mostanig mint rendes tanító működik. Tanító képezdét végzett, oklevelestanító.

Az 1869-ik évben az addig együtt egyes iskolába járó fi és növendékek 115 számra felszaporodván, a leány növendékek külön leánytanító vezetése alatt, a leányiskolában taníttattak, mely iskola 1869-ben állíttatott fel. Leánytanítóul megválasztatott:

1. Engi Károly, Engi József akkori fitanító fia, hozatott ide M. Pécsről, hol szinte leányok tanítója volt. Szolgált itt 1869-től 1877-ig. Innen H. K. száldobágyra vitetett Rektornak, hol pár évi szolgálat után elhalt.

2. Elek János, leánytanítóul hozatott Szathmár-

megyéből Kishodosról. Szolgált itt egy évig. Ment innen Sáptra leánytanítónak.

Az iskolás növendékek száma különösen az 1873-ik évi epemirigy járvány miatt csaknem felényire lepadván, a külön leányiskola egyházmegyei jóváhagyással be szüntettetett, 1878-ban, az óta egy VI osztályu vegyes iskola tartatik fenn.

IV. Kurátorok nevei.

T. Gombos István lelkész az I sz. anyakönyvben, a Kurátorok nevei elé következő jegyzést tette:

„A Kurátorok vagy az Ekklesia Javainak gondviselői valamint más Ekklesiákban ugy ebben is nem igen régiben kezdettek előállittatni, nem lévén az Ekklesiának különös jövedelme, hanem csak a papok és Birák procuráltak ha mi kevés volt, ha pedig építettek, akkor rendeltek valami gondviselőt. A bizonyos, hogy az Ártándi Ekklezsiában soha 1764 eszt. előtt nem volt, hanem akkor T. Marjai Pál uram valamint egyéb jó rendtartásokat ugy ezt is hogy Kurátor lenne és az Ekklezsiának különös jövedelme a Hejségtől fel = állította.“ Első volt:

1. Pénzes István 1765, a kinek idejében épült az Ócska Templom.

2. Molnár András 1777—81-ig, ennek idejében épült a Harangláb.

3. Kozák János 1782—83.

4. Szendrei István 784.

5. Molnár Ferencz 785.

6. Gál István 786.

7. Kozák Mihály 787.

8. Pénzes Paál 788. volt Kurátor félesztendeig és akkor valami okra háborodása esvén a Prédikátorral

Gál Jánossal hitetlenül elhagyta; mely csonka esztendőben előállított akkori Biró:

9. Molnár András, és volt Kurátor 4-edfél esztendeig. E köttette meg a Parochialis és iskola házakat.

10. Mózsik Ferencz, 791, 92.

11. K. Pénzes István, 793. Ennek idejében öntetett az uj harang, mely került az Ekklesiának 200 v. frtjában és egy néhány krjában.

12. Mózsik Mihály, 794.

13. Filep Pál, 795.

14. Taros. Balogh Ferencz, 796.

15. Öreg Nagy István, 797. Ki is az azelőtt való esztendőkből Biró lévén felőle valami hazug hír támadott, némely gonosz hírek terjesztésében gyönyörködni szokott emberek által: s megbosszankodott s öt hónapokig viselvén a Kurátorságot: akkor letette, igen hűséges, szorgalmatos és igyekező ember volt.

16. Dávid Gergely, volt Kurátor 797, 98, 99 esztendőkből: megholt 799 és eltemettetett hóttáig viselvén Kurátorságot.

17. Ifju Nagy Mihály, 1800 előállított Kurátornak és viselte, Birónak tétetvén félesztendeig hűségesen.

18. Filep Pál, ugyan ebben az esztendőben állott az előbbeni helyébe és szolgált 1801-ben is Mind-szentnapig.

19. Pénzes András, 1801.

20. Cs. Nagy Mihály, Pénzes Ferencz, 1803-ban ketten.

21. Mózsik Ferencz, Ennek idejében építtetett a Parochialis Ház udvarán egy bálthajtásos köpincze 1804-ben.

22. Ladányi János, volt Curátor 1805-ben.

23. Pénzes András, volt Curátor 1806-ban. Ebben az esztendőben építtette a Prédikátor a pincze

(Folytatás az ártándi ev. ref. egyház történetéhez.)

tetejére a Kamrát az Ekklesia materialéból ugyan, de a maga költségén, melyben a bíró Gy. Nagy István volt segítségül, egyéb senki sem, sőt ellenkezének a többi Elöljárók még a Sz. Ekkla akkori Curátorra is.

24. Gy. Nagy István, a Biróságot elvégezvén Curátornak tétetett 1806 esztben.

25. Volt Kurátor öreg Molnár András, 1807 esztben.

26. V. Nagy János, Curátornak tétetett 1809-ik esztben számot adván absolváltatott.

27. Kenderesi János, Curátornak tétetett és feleskettetett Maj 13. 1810-ik esztben. Innét megmarasztódott számot adván az 1811-ik esztre. Mindkét esztendjét folytatta hasznosan, dicséretesen.

28. V. Nagy János, másodízben Curátornak tétetett és feleskettetett maj 13. 1812-ben.

29. Tolvaly András, Curátorságra feleskettetett 1813 1-ma May.

30. Öreg Sáhi Ferencz, Curátorságra feleskettetett 1814 7-a May és szolgált két esztendeig.

31. Ifju Molnár István, feleskettetett Curátornak 1816 die 28 april.

32. Ao 1819 ör. Szöke Mihály, Curátornak felesküdütt. Ennek idejében épült fel egészen az új Templom.

33. Molnár István, sok esztendőkig viselte a gondnokságot 1830-ig.

34. Sáhi József, 1830, 31, 2 évig.

35. Ifju Kenderesi János, 1832—1836 = öt évig.

36. Dávid Sámuel, 1837—1840 = négy évig.

37. Kenderesi János, 1840.

38. Sáhi József, 1841—1844 = három évig.

39. Kozák János, 1844.

40. K. Nagy János, 1844/5.

41. K. Pénzes Sándor, 1845/6—1848-ig = 3 évig.

42. Szöke Ferencz, 1848—1852-ig = 5 évig. Ennek idejében épült fel a torony új teteje vagy sugara, a melyre a Gombot és Kokast saját költségén készítette.

43. K. Pénzes Sándor, második ízben 1852—1854-ig = két évig.

44. Szöke Bálint, 1854—1856/7-ig = 3 évig.

45. Molnár Imre, 1857/8—1859/60-ig = 3 évig.

46. Veres Bálint, 1859/60—1863-ig. Ennek idejében készült el a Templom mennyezete. Volt ez többéveken át a leányiskola alapnak kezelője is.

47. Szöke Bálint, 1863—1865-ig = 2 évig. Ennek idejében készült a lelkészi lakon egy kis szoba a tornáczból elrekesztve. Volt az egyházi takarékmagtárnak első gondnoka.

48. Fülep József, 1865—1869-ig = négy évig. Ennek idejében épült a torony mellett a magtárhelyiség, készült először templomkerítés és a lelkészilak előtti kerítés. Öntetett a nagyharang.

49. K. Nagy Mihály, 1869—1871-ig = két évig. Ennek idejében épült a leányiskola terem. Volt az 1869-ben alapított pénztárak kezelője is.

50. Tolvaj Gábor, 1871—1872-ig = két évig. Ennek idejében épült a lelkészilakon az új istálló és külsőkamora. Volt magtárkezelő is.

51. R. Nagy József, 1872—1875-ig = három évig. Ennek idejében vettetett téglá az új iskolához. Elbontatott a lezuhanással fenyegető megavult sugár toronytető és helyette sipka tető készítettett. Volt magtárkezelő is.

52. Cs. Nagy József, 1875—1878-ig = három

évig. Ennek idejében épült az új rektorilak és fiiskola. Volt magtári ellenőr is.

53. Molnár András, 1878—1881/2-ig = három évig. Volt magtárkezelő is. Ennek idejében készült a rektorilakon új sertés ól.

54. Szöke Lajos, 1882/3 = egy évig.

55. Molnár Ferencz, 1883/4-től mostanig. Ennek idejében alakíttatott át a régi lelkészilak. Ujjonnan zsindelyezettett a templom teteje. A régi megavult czipiterem elbontatott s helyette egy kisebb szerű készített.

A gondnokok nevei és nevezetesebb tényei az I. és a II. sz. anyakönyvekben csak a 32-ik ör. Szöke Mihályig vagynak bejegyezve, az ezután következők számadásaik — s az egyházi gyűlésekről vezetett jegyzőkönyv után irattak le.

A Curátorok legrégibb eskü formája az I. sz. anyakönyvben T. Gombos István által bejegyezve így van:

Curátorok Esküvések formája:

Én N. N. esküszöm az élő Isteure, ki Atya Fiu és Sz. Lélek egy örökké való Isten, hogy a curátorságnak tisztiben melyre mostan előállítottam tehetségem szerint híven és jó lelkiismerettel eljárók a Parochialis háznak romladozásainak építésekre a Parochialis személyeknek szükségére és Ekklesia jószágaira, alamizsnáira Ur Asztalához tartozó eszközeire edényeire Papbérre, Isten dicsőségére adatott jókra hűségesen gondot viselek; azokat minden igaz uton módon szaporítani igyekszem, semmit azokból sem magam hasznára, sem más külső haszonra nem fordítok, hivatalomra tartozó és gondviselésemre bízott minden dolgokról aannak idejében igazán számot adok. Isten engemet úgy segélljen!

Sokkal részletesebb és hosszabb azon esküforma, a mely a II-ik sz. anyakönyvben T. Wincze György által, 1797-ből bejegyeztetett. Érdekességénél fogva idejegyzem:

Formula Juramenti Ecclesiae Curatoris.
(Curátorok eskü formája.)

Én (n. n.) Jó Istenemnek és Elöl-Jároimnak tetcé-
sekből s rendelésekből Kurátori — ezen szent Eccle-
siának, ennek hűséges szolgálainak, kevés
javainak gondviselésekre előállittatván: eskü-
szöm az élő Istenre a ki Atya Fiu és szent Lélek tel-
jes szentháromság egy örökké való Isten, a ki engemet
ugy élteszen, ugy segéljen, ugy bódogitson, ugy idve-
zitsen: Hogy mindeneknek előtte az ő Felsége dicsös-
ségét annak szent Ekkklánkban leendő terje-
dését előttem tartván, ezen fel-vejendő gondviselői hi-
vatalomban, minden teljes tehetségem szerint az esz-
tendőnek fojásában hűséges és szorgalmatos
leszek.

1-ma A Templomra annak kerítésére, Pa-
rochialis Házra, az ott megkivántató szükséges alkalmat-
osságokra az oskolára szorgalmatos gondot viselek. Fo-
gyatkozásait ottan-ottan meg szemlélni kész leszek, és ha
midőn azokban valamely romladozást észre veszek, azt
teljes igyekezettel igazíttatni kész leszek.

2-do. Valamelyek vagy az Ekkklához vagy a Pa-
rochiális Házhoz tartozandók akár szántó föld akár pe-
dig más egyéb jók, melyek vagy Testamentum tétel
vagy egyébbb kegyes indulatból lett Istenfélő személyek
által, vagy Ecclesiának vagy ennek Tanítóinak ajánltat-
tak azokat másnak el-idegeníteni egész erőmből nem
engedem.

3-o. Tiszteletes Prédikátor Uraimék mindenféle con-
ventiójinak befizetésekre a mellettem levő Egyházi ál-
tal gondot tartok s magam is szorgalmatosan reá vi-
gázok, s annak idejében mindenféle fizetéseket becsü-
lettel befizettetem.

4-o. Ha mi költsége az Ekkklának kezembe jövend
azt keresztyéni szívvvel megtakargatom, jó helyre költöm

vagy más vagy magam hasznára nem fordítom, sőt inkább teljes erőben mint az Istenét szaporítom, annak idejében jó L-ismerettel igazán a kiknek illik róla számot adok.

5-o. Tiszteletes Esperest Uramnak; ugy Tiszt. Prédikátor Uramnak minden Istenes dolgokban engedelmes lések, azokat mind az Eccla mind más személyek előtt nem becsstelenitem, sőt házoknépével egybe tisztességekbe becsülletekbe óltalmazom, és ha valamely oly hirt Tiszt. Prédikátor Uram, és Mester Uram ellen hallándó, mely az ő Kegyelmek házoknépének becsülletek ellen lenne, azt jó idején eő Kegyelmeknek bejelentem, hogy eő Kegyelmek magok tisztességekre s becsülletekre inkább vigyázhassanak; én pedig magam ennek a gnosz és becsstelen hirnek előmozdítója nem leszek.

6-o. A Nemes Kollegyiomoknak Ecclésiánkba küldött Követtyeire gondot viselek, Ekklésiánkknak tehetése szerint a mibe lehet őket segiteni kész leszek.

7-o. Az Egyházfira szorgalmatos gondom léssen miképen ékesiti a maga hivatalát, és az ő idejében töle számot venni a több becsületes Elöljárókkal egybe kötelességemnek tartom. Az Ekklésiának javát, hasznát, boldogulását szintén ugy mint a magamét, a mint a testi erőtlenség engedi előmozditani, az élő Isten dicsőségét közöttünk terjeszteni, együgyü Ekklésiánkknak jó hírét nevét mások előtt lejendő tisztességét becsületét munkálódni teljes tehetségem szerint igyekezem: Isten engemet ugy segélyen.

V. Egyházfiak nevei.

Az egyházfiak nevei különösen 1816-tól 1840-ig ki-puhatolhatók nem voltak, tehát csak hézagosan közölhetők. T. Gombos István az I. sz. anyakönyvben ezen bevezetéssel kezdi meg:

„Az Egyházfiaknak neveiket is a kik eleitől fogva voltanak ebben az Ecclesiában, az illendőség azt hozza magával, hogy a kiket csak ki lehetett nyomozni ide feljegyezzük. Ezek voltak tehát Ab Ao 1766 Első volt:“

1. Egri István, 1766. — 2. Máté Mihály, 1775-ben tétetett 13 martban. — 3. Mozsik Mihály, 777—78 tétetett 24 martban. — 4. Miskólczi Mihály, 779. — 5. Molnár György, szolgált annis 780, 81 és 82. — 6. Kabai István, 783. — 7. Pénzes Paal 784. — 8. Molnár György, ismét előállított pro Ao 785 és szolgált hűségesen. — 9. Pénzes Mihály, volt egyházfi 786, 87, 88-ban. — 10. K. Pénzes István, 1789. — 11. Vitsi Nagy György, 1790, 91. 92. — 12. Nagy János, 793. — 13. Szilágyi Mihály, 794. — 14. Szöke Mihály, 795. — 15. Egri Mihály, 796. — 16. Sári Mihály, 797. — 17. Ifju Kozák János, 798. — 18. Filep István, 799. — 19. Ifju Kozák Mihály. — 20. Ifju Nagy János, anno 1800. — 21. Huszár István, 1804 hűségesen viselte az egyházfiságot. — 22. Molnár András, volt egyházfi 1805-ben fuit utcunque. — 23. Losonczy István, egyházfinak tétetett 1806, de elnem viselheti mivel Uraság csöszének tétetett; jól kezdette, helyébe étetett: — 24. Ifju Kabai János, a ki 1806-ik esztenőtől fogva 1809-ik esztendőig hűségesen viselte az egyházfiságot. — 25. Ifju Kozák Mihály, másodizba 1809-ben 1-ma Juny. — 26. Ifju Molnár András, Egyházfinak tétetett 1810 eszt. József hetében. — 27. Kerékjártó Nagy Ferencz. beeskettetett Júl. 11-ik 811. — 28. Hámos Péter, beeskettetett Egyházfina. apr. 26. 1812. — 29. Fülöp Pál, Egyházfinak feleskettetett 1813 die 1-ma May. — 30. Ifju Pénzes György, Egyházfinak feleskütt 1814 di 1-ma May. — 31. Sári József, Egyházfinak feleskettetett 1816-ban die 28 Apr.

Eddig tét az I és II sz. anyakönyvekben az egy-

háziak neveinek feljegyzése. Ezen időtől egészen 1840-ig az egyháziak neve feljegyezve sehol sem található, tehát folytatatik 1840-ben; a gondnoki számadásokból kijegyezve:

32. Kalmár József, 1840. — 33. Bak Sándor, 1841. — 34. Losonczy Ferencz, 1843/4. — 35. Veres Gábor, 1845. — 36. Gy. Nagy Gáspár, 1853/4. — 37. E. Molnár Imre, 1853/4-től 1862/3-ig, 9 esztendeig. — 38. Pénzes P. Sándor, 1862/3-tól 1865-ig. Ez jelenleg egyháztanácsos és a hagyatéki, - orgona, - szegény- és iskolai pénztár kezelője. — 39. Szendrei Bálint, 1865. Volt egyháztanácsos és pénztárak kezelője. — 40. K. Pénzes Imre, 1868. — 41. Gy. Nagy Károly, 1869. — 42. Katona Ferencz, 1870. — 43. Szőke Lajos, 1871. Ugyan az ki később 1882/3-ban gondnok volt. — 44. Tolvaj Imre, 1872. — 45. Cs. Nagy Lajos, 1873. — 46. M. Nagy József, 1874—1877-ig három évig. — 47. Tolvaj Márton, 1877—1881-ig négy évig, — 48. Fazoka Imre, 1881—1883-ig két évig. Jelenleg magtár kezelő. — 49. Molnár Mihály, 1883—mostanig.

Az egyháziak legrégibb esküformája az I sz. anyakönyvben ez:

Egyháziak Esküvések formája (1772).

Én N. N. esküszöm az élő Istenre ki Atya Fiu és Sz. Lélek egy örökké való Isten hogy az Egyházfiségben, melyre most elő állittattam, tehetségemszerint hiven és jó lelkiismerettel eljárók; a Templomnak Parochialis házaknak és iskoláknak romladozóitknak építésére és tisztán való tartására gondot vislek, az Eklésia Lelkipásztorának és Curátorának mint Biráimnak engedelmeskedem, mind magukat mind példjeiket ilendő becsületben tartom, a Papbért jó időjében beszédem, semmit abból a magam hasznára nem fordítok hanem kézben szolgáltatom, a Parochialiszazakat gyak-

ran meglátogatom, sőt az azokban lakozó személyeknek otthon nem lételekben, kivált éjszaka őrizem, hivatalomra tartozó és gondviselésemre bízott minden dolgokról annak idejében igazán számotadok. Isten engemet úgy segélyen!

A II-ik számú anyakönyvben T. Wincze György által bejegyezve 1797-ről egy részletesebb és hosszabb esküforma így szól:

Formula Juramenti Aeditui (Egyházfiak esküformája.)

1-mo Hogy az Ur Isten Házának engedelmes jó szóhalló fia lések: hogy mindeneknek előtte jó Istenemnek dicsőségét szüntelen előttem tartom. Istentől előállítottatott Tiszt. Prédikátor uramnak, oskolamesteremnek és a sz. Ekkla érdemes Elöljáróinak érdemlett becsülleteket megadván, jó tanácsadásokat hiven meghallom, szavokat fogadom. Egyházfiui hivatalomat mindenekben józanon, serényen és jó L= esmérettel véghez vinni igyekszem s el= nem mulatom.

2. A Templomot mint Isten házat tisztán tartom. Hatszor egy esztendőben az Urnak szent Asztalát megteritem, az ahhoz megkívántató kenyérre és borra jó idején gondom leszen, és azokból a mi az Ur Asztala vendégeitől megmaradánd vagy magam vagy más részére s hasznára legkisebb részt sem fordítok, hanem a mint megmarad azon igazán fogyatzkozás nélkül a Tiszt. Uram házához béviszem.

3. A Templomon, Czintermen, Parochialis Házon: úgy az oskolában és ezeknek kerítésein ha valamely hiba vagy fogyatzkozás lezend, ha magam tehetségemből meg nem igazithatom, Elöl=Járóimnak hogy megcsináltassák meg jelentem s meg igazításokban magam is serénykedem.

4. Az Ekklésiai dolgoknak fogyatzkozásoknak építésére a mikor embereket szállítani kéntelenittetem, minden személyválogatás nélkül cselekeszem, sem atyám-

fiának sem szegénynek sem gazdagnak nem kedvezek, hanem az elsőtől fogva az utolsóig mindenekkel egy eránt szolgáltatok.

5. A Tiszteletes Prédikátor Uram füstyére vagy a Parochialis Házkéményére szorgalmatosan gondot viselek, a kéményt tisztán tartom, megtisztítom, megseprem valamikor csak megkivántatik, hogy a korom miatt valami kár ne kövesse (kigyuladván a Ház) sem Prédikátor Uramat sem pedig az Ekklát.

6. Az egyházi személyeknek ugymint T. Prédikátor és oskolamester Uraiméknak fizetések, béreket, pénzekeket, buzájokat és egyébbe jövedelmeket annak idejében beszede, befizete meg pedig nem gazul konkolyul vagy rosta=allyul hanem kenyérnek való alkalmas buzául, és legkisebbe is az ő kegyelmekéből magam s házam hasznára nem forditok, az árpára vagy zabra is szemesen rávigyázok hogy aljas, gazos, pelyvás ne legyen, és igaz mértékkel adattassék által.

7. Kenyérnek való gabonájokat a malomban el=vitetem s meg örlöm, és ha szintén a szokás szerént magam hasznára is akkor örölnék az ő kegyelmekéből a magamé közibe egy marokkal sem elegyitek, vagy másnak nem adok; hanem jó L=ismerettel elvégzem.

8. Tiszt. Esperest Urnak: ugy Tiszt. Prédikátor Uramnak minden Istenes dolgokban engedelmes leszek, azokat mind az Ekkla mind más személyek előtt nem becsstelenitem, sőt házok népével egybe tisztességebe becsülletebe öltalmazom, és ha valamely oly hirt T. Prédikátor és Mester uraimék ellen hallándok, mely az ő Kegyelmek házok népének becsülletek ellen lenne: azt jó idején ő Kegyelmeknek bejelentem, hogy ő Kegyelmek magok tisztességekre s becsülletekre inkább vigyázassanak: én pedig magam ennek a gonosz és becsstelen hirnek előmozdítója nem leszek.

9. A Publikationak idejére gondot tartok, ha az idő

ugy kívánnya vagy a perselyeket vagy egyéb jeleket a Templom ajtajaiban kiteszek, magam hasznára egy fillért sem veszek el belőlök hogy sem Istenemnek, sem ennek képét viselő szegényeinknek tolvaja ne légyek. Valami csak Egyházi kötelességemet illeti mindene-
ket tisztán igaz és Keresztyéni jó L= ismerettel a mint testi erőtlenségem engedi véghezvinni igyekezem. Isten engemet úgy segélljen.

Ártánd. Ápril 20. 1884.

Sz. K.

